

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 5

Oktober 1966

64. årg.

Redigert av Ole Lie

LANDBRUKET OG FJELLPLANLEGGINGEN

Fra Det norske myrselskaps styre.

Under Det norske myrselskaps årsmøte den 26. februar 1966, rettet gårdbruker *Ole Rauk*, Nes i Hallingdal, som er medlem av selskapets representantskap, følgende «interpellasjon» til Myrselskapet:

«I. Er Det norske myrselskap oppmerksom på de uheldige virkninger de jordbruksmessige interesser kan få ved gjennomføringen av bygningslovens planparagrafer.

En tenker her i første rekke på våre fjellområder.

II. Bør jordstyrene, eventuelt landbruksselskapene, i sterkere grad knyttes til planarbeidet og delta i dette allerede fra start?»

Herr Rauk som gjennom en årrekke har arbeidet aktivt for fjellområdenes og kanskje i første rekke for fjellmyrenes utnyttelse til planteproduksjon, uttrykker frykt for at det ikke vil bli tatt nødvendig hensyn til de jordbruksmessige interesser ved planleggingen, noe som den nye bygningsloven av 18. juni 1965 forutsetter. Vi skal derfor i det etterfølgende komme litt inn på selve loven og dens intensjoner og deretter kort drøfte hvordan man i praksis kan imøtekomme de jordbruksmessige interesser.

Bygningsloven forutsetter bl.a. en oversiktsmessig planlegging for disponering og utnyttelse av landets grunnarealer. Den gir retningslinjer for — og definerer 3 former eller grader av planlegging, bl.a. med hensyn til planleggingens geografiske utstrekning.

1. *Regionalplanlegging* omfatter 2 eller flere kommuner. Denne planlegging tar sikte på felles utnyttelse og utbygging av forskjellige tiltak som har betydning for et større distrikt (kfr. § 18 og 19). Regionplanene skal også tjene som rettleidning ved utarbeidelse av generalplaner og reguleringsplaner, som vi skal nevne i punkt 2 og 3.

2. *Generalplanlegging* omfatter vanlig bare en kommune og gir en oversiktsmessig fastlegging av bl.a. grunnarealenes utnyttelse til ulike behov, herunder utnyttelse til forskjellig slag næringsvirksomhet, boligfelt, friluftsliv, jakt og fiske, samt planlegging av veier og andre kommunikasjonslinjer.
3. *Reguleringsplanlegging* forutsetter at det skal gis retningslinjer for utnyttelse av grunnen og bebyggelsen m.v. innenfor relativt mindre områder. Vanlig omfatter slike reguleringsplaner bare deler av en kommune, men i visse tilfeller kan departementet pålegge to eller flere kommuner å samarbeide om felles planlegging av et område.

All planlegging, som tar sikte på å regulere og håndlegge grunn til bestemte formål, vil kunne virke uheldig for enkelte interesser. Planleggingen og disponeringen av grunn må derfor skje under helhetens synsvinkel. Mindre hensyn bør tas til enkeltes særinteresser, f.eks. til å plassere hus, hytter o.l. på bestemte steder. Planleggeren må også ha landets og folkets mulige behov i fremtiden klart for øye. I et land som vårt må det derfor legges stor vekt på å bevare mulighetene for planteproduksjon.

Ole Rauk peker i første rekke på forholdene innen våre fjellområder og betydningen av å bevare for jordbruksutnyttelse de arealer som her er egnet til dette. Spørsmålet som reises, er om jordstyrene — eventuelt landbruksselskapene — i sterkere grad bør knyttes til planarbeidet og delta i dette allerede fra starten. De spørsmål som herr Rauk reiser vil bli aktuelle ved generalplanleggingen og detaljplanleggingen i fjellet.

Fra det offentlige side er utnyttelsen av fjellet vist betydelig interesse. For undersøkelser og vurdering av mulighetene ble det i 1962 oppnevnt to utvalg, det såkalte «Fjellplanteamet» med professor *Axel Somme* som leder og «Fjellplankomiteén», hvor professor *Olav Gjærevoll* ble oppnevnt som formann. Fjellplanteametets oppgave var å gi utkast til et par reguleringsmodeller for bestemte fjellpartier av særlig interesse for fritids- og ferieliv, mens Fjellplankomiteén skulle fremme forslag til en ny lov for regulering i fjellet.

Foranledningen til at problemene i forbindelse med utnyttelsen av fjellet ble tatt opp på bred basis, var en interpellasjon i Stortinget 15. mai 1962 fra stortingsmann *Thorstein Treholt*, som nå er formann i Det norske myrselskaps styre. I sin begrunnelse for interpellasjonen uttalte herr Treholt bl.a.: «Jeg tror det er nødvendig at vi så snart som mulig får utarbeidet planer for den fremtidige utnyttelse av fjellviddene våre. I enkelte deler av landet er det betydelige dyrkingsarealer i fjellet, jord som med fordel kan fulldyrkes og nyttes til fôravl og jord som kan overflatedyrkes og nyttes til kulturbeite. Arealer som er skikket til oppdyrking bør skilles ut og reserveres for fremtidig oppdyrking.»

Saken vakte stor interesse og i alt 20 deltok i ordskiftet. Det var alminnelig tilslutning til de synsmåter som stortingsmann Treholt gjorde

seg til talsmann for. Det var således en bestemt forutsetning at egnede arealer skulle utnyttes til jordbruksformål, helt fra saken ble reist i Stortinget 15. mai 1962. Grunnlaget for den praktiske gjennomføring av planleggingen er nå til stede, både gjennom lovhome og mønster (planleggingsmodeller) som viser prinsippene og retningslinjene.

Vi skal derfor i det følgende se litt på mulighetene for å sikre at nevnte næringsinteresser blir behørlig tatt hensyn til ved planleggingen.

Bygningslovens forutsetninger er at det skal tas hensyn til de næringsmessige interesser. I § 20 punkt 2 om generalplanlegging heter det bl.a.: «Kommunen skal sørge for at det blir utarbeidd generalplaner som angir hovedtrekkene i utnyttingen av grunnen, så som til byggeområder, jord- eller skogbruksområder, naturområder, trafikklinjer og andre kommunikasjonsanlegg, og for løsningen av vann- og kloakkspørsmål eller andre spørsmål om tiltak til dekning av allmenne behov innenfor kommunens område.»

I samme paragraf punkt 3 er videre denne bestemmelse gitt: «Kommunestyret eller formannskapet skal ha ansvaret for og ledelsen av generalplanarbeidet i kommunen.»

Og videre senere i samme punkt: «Kommunen skal på et så tidlig tidspunkt som råd er søke samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner m.v. som har interesse i planarbeidet.»

«Fjellplanteamet» har i sin publikasjon «Fjellbygd og Feriefjell» (J. W. Cappelen's forlag, Oslo 1965), klart gitt til kjenne at det ved planlegging i fjellet bør tas hensyn til jordbruksmessig utnyttelse av dertil egnede arealer. En av forfatterne, *Ola Eivovoll*, har uttrykt dette slik: «Mulighetene for plantedyrking i fjellbygdene trenger ikke å bli redusert om en tar fjellet i bruk til ferie og fritidsformål i langt større utstrekning enn i dag.»

I sitt foredrag under Landbruksveka 1. mars 1966: «Hva er en fjellplan og hvordan kan den gjennomføres?» uttalte professor Axel Sømme at reguleringsarkitektene trenger bistand av forst- og landbrukskandidater. I samme foredrag satte professor Sømme som målsetting for fjellplanleggingen, at fjellbygdene økonomiske og trivselsmessige forhold skulle bedres, samtidig som turistenes og feriefolkene krav og behov imøtekommes.

I tillegg til dette har «Jordlova av 18. mars 1955» knesatt dette prinsipp for utnyttelsen av landets jordressurser: «Denne lov har til føremål å leggje tilhøva slik til rette, at jordviddene i landet med skog og fjell og alt som høyrer til, kan bli nytta på den måten som er mest gagnleg for samfunnet og dei som har yrket sitt i jordbruket», (jfr. § 1).

Det er en tydelig forutsetning i vårt lands lovverk at arealer som er nyttbare til skog- og jordbruk, skal disponeres til disse formål. De behandlingsmåter som loven fastsetter, for saker vedrørende grunnarealene, muliggjør også at landbruksinteressene kan komme sterkt med i bildet.

Det spørsmål som vi da må stille oss, er hvordan kan jordbruksinteressene best ivaretas?

På bygdeplanet forutsetter loven at kommunen oppnevner et utvalg til å ta seg av selve generalplanleggingen, mens bygningsrådet skal hjelpe til med utarbeidelsen på linje med de andre kommunale etater. Det må i denne forbindelse være en oppgave for politikerne i kommunen å sørge for at folk med jordbruksfaglig innsikt kommer med, så vel i generalplanutvalget som i bygningsrådet. Generalplanutvalget og bygningsrådet må dernest sørge for at ønskelige faglige undersøkelser blir foretatt og lagt til grunn for planleggingen. Videre må de interesserte parter passe på å fremme sine begrunnede anker til planene i behørlig tid etter loven. Slike protester skal tas til overveielse både under behandlingen i kommunene og ved senere behandling på fylkesplan og for visse saker i departementet (kfr. § 17). Loven forutsetter dessuten at det skal samarbeides bl.a. med de landbruksfaglige organisasjoner.

Det vil imidlertid bli en stor oppgave i forbindelse med den planlegging som bygningsloven nå forutsetter, å fastlegge med klare definisjoner omfanget av landbruksinteressene bl.a. i fjellet. Det er derfor både berettiget og aktuelt å reise det spørsmål som Ole Rauk har tatt opp. Vi vil følgelig komme litt nærmere inn på problemet, når det gjelder disponeringen av myrene og de andre nyttbare arealer for planteproduksjon.

Grunnlaget må først og fremst bli undersøkelse og utpeking av områdene. Deretter kommer sikring av arealene og utnyttelsesmulighetene for øvrig. Arbeidsoppgaven kan punktvis skisseres slik:

1. Grunnundersøkelser for å bringe på det rene hvilke områder som er egnet for planteproduksjon. For myrenes vedkommende må det foretas boringer og dybdeundersøkelser for bestemmelse av myrslagets dybde, torvarten, myrtypen og undergrunnens art m.v., dvs. undersøkelser etter samme retningslinjer som ved Myrselskapets myrinventeringer. (Kfr. «Det norske myrselskaps myrinventeringer», av *Aasulv Løddesøl*. Medd. fra Det norske myrselskap, 1941.) Ved disse undersøkelser inndeles myrene etter dyrkingsverdet i 5 graderinger, mens områder som p.g.a. beliggenhet m.v. egner seg best for skogbruk utskilles. Myrfelter med nyttbar torv angis spesielt. Når det gjelder fastmarken bør i det minste jordartene og jordsmonnets dybde, samt innholdet av stein og blokker vurderes.
2. Områder som er nyttbare for planteproduksjon bør inntegnes på der-til egnede karter. Det bør helst også angis en enkel gradering av områdenes dyrkingsverd. For myrene kan man benytte den gradering som Det norske myrselskap bruker ved sine undersøkelser. De nødvendige tilpasninger av signaturlinjer på kartene skulle være enkle.
3. Sikring av adkomstveier og tomtearealer for hus og andre faste innretninger for driften og utnyttelse av områdene, vil være av vesentlig betydning. Veiene kan i stor utstrekning kombineres med veier for andre formål. Ved utnyttelse av myrstrekninger til husdyrhold og

melkeproduksjon, er det ofte nødvendig at selve fjøset får tomt på fast grunn, og at det blir noe fast grunn til disposisjon for dyrekve o.l. Det kan f.eks. bli tale om å benytte såkalt «nullbeiting» for å unngå tråkk på beiten enkelte årstider. Transporten til og fra fjøset krever også relativt romslig plass ved siden av bygningene.

4. Sikring av grøfte- og avløpsmulighetene er også avgjørende spørsmål. Utnytting av omkringliggende arealer til f.eks. ferieformål må derfor ikke planlegges slik at det vil hindre rasjonell grøfting av arealer som skal disponeres for planteproduksjon.

Ved grøfting av myr med store maskiner, trengs det god plass for snuing m.v. helst på fast mark. Avløpene må ofte utdypes ekstra sterkt p.g.a. myrsynkningen m.v. Denne utdypingen vil medføre at avløpene krever større plass og at det som oftest blir betydelige jordmasser som bør planeres utover. Hytter o.l. må derfor ikke plasseres for nærme slike avløp.

5. Mulighetene for inngjerding av dyrkingsområdene må sikres. Nødvendige ferdselsveier, som skiløyper o.l. utpekes og oppmerkes slik at gjerder m.v. kan innrettes i samsvar med disse interesser.

Når det gjelder mulighetene for dyrking i fjellet, har man her i landet vunnet adskillig erfaring. I mange strøk av vårt land spiller allerede utnyttelsen av fjellet til jordbruksproduksjon stor betydning. Det kan opplyses at dyrking i fjellet særlig foregår i følgende herreder: Gol og Ål i Hallingdal, V. Slidre og N. Aurdal i Valdres og Vågå, Fron, Ringeby, Øyer og Gausdal i Gudbrandsdal, mens dyrking i mindre målestokk foregår i flere av landets innlandsherreder.

Betydningen av fôr dyrkingen i fjellet er meget stor, idet avlingsresultatet mange steder er vel så sikkert i fjellet som nede i dalen, hvor det ofte skjer tørkeskader. Størrelsen av avlingene er således også fullt på høyde. Ved Statens forsøksstasjon for fjellbygdene, Løken i Ø. Slidre, har f.eks. langvarige forsøk vist at det ikke var vesentlig avlingsforskjell ved fôr dyrking på Bersetsetra i 1000 m h.o.h. og på forsøkgården i 550 m h.o.h. Bersetsetra ligger over tregrensa og dessuten værhardt og utsatt til. Det har under disse forsøkene lyktes å høste godt og vel 300 føreheter av gras pr. dekar på fjellet (kfr. Paul Solberg: «Engdyrking og engvekster i fjellbygdene og i fjellet». Landbruksdepartementets opplysningstjeneste, 1964).

Det knytter seg m.a.o. store interesser og oppgaver til den planlegging som nå forutsettes gjennomført etter bygningsloven. Utviklingen synes å medføre at det blir sterkere og sterkere behov for å ta landets reserve av grunnarealer i bruk, samtidig som flere — og større fellesanlegg må utbygges. Planlegging må til — det er alle enige om. Vi håper at grunnlaget for planleggingen må bli grundigere undersøkelser. Dette gjelder på alle felter, men ikke minst ved planlegging av grunnarealenes disponering. Derfor bør landbrukets fagetater komme med fra starten av.

Vedtatt på styremøte
18. mai 1966.